

В'етнам побач, альбо Партызанская вайна на Рэйне

Аляксандр Тарасаў, эксперт Цэнтра новай сацыялогіі

**У 68-м мы падняліся на барацьбу
за справядлівы і гуманны свет...**

Брыджыт Хогефельд

Пра гэтых людзей былі напісаны дзесяткі кнігі і тысячы артыкулаў, былі створаныя мастацкія і дакументальныя кінастужкі. Кожны з прыкметных прадстаўнікоў левага ўзброенага падполля ў ФРГ ушанаваны прынамсі адной літаратурнай біяграфіяй, а пра некаторых – як пра Ульрыху Майнхоф, Анрэаса Баадэра, Гудрун Энслін – напісана ўжо да паўтузіну біяграфічных кніжак. І ў гэтых кнігах і артыкулах часцяком адзін міф натыкаецца на іншы, а розныя легенды змагаюцца адна з адной. А ведзь гэтыя людзі не былі ні самым паспяховым, ні самым моцным, ні нават самым асэнсаваным левым узброеным падполлем пасля Другой сусветнай вайны – не толькі ў свеце, але нават па мерках Заходняй Еўропы. Відавочна, было ў гэтых людзях нешта такое, што прымусіла іх сяброў і іх ворагаў ствараць пра іх легенды.

Гарадскія партызаны ФРГ: міфы і легенды

Міфы пачынаюцца з назвы. У заходняй прэсе, да і ў нас, заходнегерманскіх гарадскіх партызанаў тут і там называюць «бандай Баадэра-Майнхоф». На самой справе арганізацыя называлася РАФ – «Фракцыя Чырвонай Арміі» (Ротэ Армээ Фракцыён). Такага мэтанакіраванага замоўчвання назвы не было больш нідзе: ніхто ніколі не называў «Брыгатэ Россэ» «бандай Курча-Кагол», ці, напрыклад, французскае «Аксьон дырэкт» – «бандай Руэна-Мэцігон». Толькі РАФ прыляпілі мянушку «банды». Такое уражанне, што менавіта РАФ чамусці асабліва баяліся і ненавідзелі яе ворагі.

Другі міф – гэта міф пра тое, што ўсе нямецкія левыя тэарэтыкі былі сябрамі РАФ. На самой справе існавала некалькі арганізацыяў, з якіх РАФ не была першай, а некаторым з іх яна пэўны час саступала і ў колькасці ўдзельнікаў. «Тупамарас Заходняга Берліна» паўсталі і пачалі дзейнічаць раней за РАФ; быў момант, калі «Рух другога чэрвеня» быў буйнейшым за РАФ, але ягоныя актыі, у тым ліку і славеты захоп старшыні ХДС Заходняга Берліна Пэтэра Лорэнца, нязменна прыпісваліся рафаўцам. Акрамя таго, з канца 60-х ў Германіі дзейнічалі нелегальныя ўзброеныя групы «Паўднёвы фронт дзеяння» («Мюнхенскія камунары»), «Чырвоная армія Рура», «Рэвалюцыйныя ячэйкі», «Антыімперыялістычныя ячэйкі супраціву» і яшчэ шэраг больш дробных. Але некаму так карыць залічыць усіх у «банду Баадэра-Майнхоф»...

Яшчэ вельмі распаўсюджанай з'яўляецца легенда пра тое, што гарадскія партызаны Германіі былі тыповай «залатой моладзю», сынкамі міліянераў, якім было «няма чаго рабіць ад сытай нудоты». На самой справе сярод іх былі прадстаўнікі ўсіх сацыяльных слаёў, але ў асноўным – дзеці «сярэдняга класу», што ненавідзелі сярэдні клас. Дзеці багатых былі хутчэй выключэннем – як была выключэннем у «Народнай Воле» Соф'я Пераўская, дачка генерал-губэрнатора. Не паходжанне ці багацце адрознівала рафаўцаў ад звычайных бундэсбюргераў, а высокая ступень альтруізма, павышаная адказнасць, магчымасць успрыняць гора далёкага В'етнама як сваё асабістае. З чатырох баевікоў, захапіўшых у 1975 амбасаду ФРГ у Стакгольме, адзін сапраўды быў сынам міліянера, а славеты Ян-Карл Распэ сапраўды паходзіў з сям'і буйнога фабрыканта. Але... Але абодва даўно парвалі са сваім класам, а Распэ і ўвогуле быў уцекачом з ГДР, дзе бацька-капіталіст даўно быў пазбаўлены сваіх фаб-

рык.

Напрыканцы 70-х спецыяльная група, сабраная ўрадам з сацыёлагаў, псіхолагаў, псіхіятараў, палітолагаў і крыміналістаў, вывучала біяграфіі 40 навіядомейшых гарадскіх партызанаў. Высветлілася, што 70 % з іх – выхадцы з заможных сацыяльных слаёў («middle class», «high middle class»), ці нават «high class»), прычым з высокаадукаваных сем'яў. Дзеве траціны з гэтых сарака чалавек мелі вышэйшую гуманітарную адукацыю. Пазней іншая даследчыцкая група апрацавала дадзеныя яшчэ ста вядомых байцоў гарадской герылі. Высветлілася, што 20 % з іх – рабочыя. Да тагож, былі знойдзеныя і іншыя цікавыя і неспадзяваныя факты. Анрэас Баадэр апынуўся нашчадкам Франца Ксаўера Баадэра – выбітнага мюнхенскага філосафа-ідэаліста першай паловы XIX стагоддзя; Гудрун Энслін – нашчадкам самога Гегеля; Ульрыху Майнхоф – нашчадкам вялікага паэта-рамантыка Фрыдрыха Гельдэрліна; Ян-Карл Распэ – нашчадкам вядомага пісьменніка Рудолфа Эрыка Распэ, стваральніка Мюнхгаўзэна; Хорст Малер – сваяком вядомага кампазітара Густава Малера.

Іншы міф: кажуць, што гарадская герылья ў ФРГ накіроўвалася заходнегерманскай «штازی». Гэтая байка ўваходзіць нават ў падручнікі гісторыі. Аднак падчас суда над кіраўніком «штازی» Эрыхам Мільке высветлілася, што ягоная міністэрства ўсяго толькі схавала на тэрыторыі ГДР каля дзесяці баевікоў РАФ – у абмен на адмову ад узброенай барацьбы. Гэтыя людзі атрымалі новыя імёны, новыя дакументы і зажылі звычайным жыццём. Пасля ўз'яднання Германіі менавіта гэтыя людзі (адзіныя з усіх заходнегерманскіх партызанаў) сталі даваць паказанні супраць сваіх былых таварышаў і нават тых, хто проста спачуваў партызанцы. Хоць часам гаворка ішла пра падзеі траццягадовай даўніны, некаторыя былыя удзельнікі руху былі кінутыя за

краты ці апынуліся пад следствам. Напрыклад, у адносінах да міністра замежных справаў Ёшкі Фішэра было распачата следства па падазрэнню ў прадстаўленні ў 1976 годзе прытулку, транспарту і зброі левому тэрарысту Хансу Кляйну. На самой жа справе рафаўцы адмаўляліся прызнаваць «рэальны сацыялізм» сапраўдным сацыялізмам, вельмі не любілі ГДР і краіны сацыялістычнага блоку, крытыкавалі іх за «захоўванне эксплуатацыі і адчужэння», за «зраду інтарэсам сусветнай рэвалюцыі». Нагадаем, некаторыя з заходнегерманскіх гарадскіх партызан былі проста перабегчыкамі з ГДР.

«Штазі» лічыла дзейнасць РАФ шкоднай і небяспечнай, бо з-за яе па ФРГ пракацілася хваля шпіёнаманіі і падазронасці, а шматлікія агенты пачалі правальвацца адзін за адным.

А вось яшчэ забабон: маўляў, РАФ дзейнічала выключна ў мэтах самарэкламы, спецыяльна каб прыцягнуць да сабе ўвагу СМІ, ажыццяўляючы толькі «гучныя» тэрарыстычныя акцыі.

На самрэч «гучныя справы» складалі невялікі адсотак баявых акцыяў і былі выкліканыя зусім не прагай да самарэкламы. Кожная такая акцыя мела на ўвазе канкрэтную практычную мэту. Напрыклад, Пэтра Лорэнца і Ханса-Марціна Шлэера выкрадалі з мэтай абмену на палітвязняў-сябраў РАФ. Для таго ж самага захоплівалі амбасаду ФРГ ў Швэцыі. Генэральны пракурор Зігфрыд Бубак быў забіты ў выніку «акцыі помсты» - менавіта яго Ян-Карл Распэ назваў арганізатарам забойства ў турме Ульрыхі Майнхоф. Старшыня Вярхоўнай Судовай Палаты Заходняга Берліна Гюнтэр фон Дрэнкман быў застрэлены ў адказ за дзевяццаць год за смерці сябры РАФ Хольгера Майнса, які памёр за кратамі ад знясілення на 83-ы дзень галадоўкі пратэсту. Майнс патрабаваў усяго толькі адкрытага і галоснага суда з прытрымліваннем звычайных судовых працэдур. Дрэнкман заявіў: «Дэмагогія гэтага падонка небяспечная для навакольных. Ён, як шалёны сабака, можа можа заразіць атрутай сваёй сліны ўсіх астатніх». Майнс адмовіўся ад удзелу ў судзе, на якім яму і ягонаму адвакату было забаронена прамаўляць, у судзе, які адмаўляўся вызываць і заслухоўваць сведкаў абароны, на які не былі дапушчаныя «пабочныя асобы», у тым ліку сваіх падсудных і журналісты – і аб-

весціў галадоўку. Даволі цікава, што забойства Дрэнкмана паўплывала на далейшыя паводзіны суда: працэс па-ранейшаму праходзіў са шматлікімі парушэннямі працэдур, але паводзіць сабе гэтак жа нахабна і дэманстратыўна, як гэта рабіў Дрэнкман, не асмельваўся больш ніхто.

На самой справе акцыі гарадскіх партызанаў былі накіраваныя ў асноўным супраць карных органаў дзяржавы і амерыканскіх вайсковых аб'ектаў і базаў НАТО ў Германіі. Толькі ў траўні 1972 г. былі ўзарваныя бомбы ў штоб-кватэры 5-га корпусу арміі ЗША ў Франкфурце-на-Майне, у будынку Упраўлення крымінальнай паліцыі Баварыі ў Мюнхене, ў будынку паліцай-прэзідыума ў Аўгсбургу, у Галоўным штабе арміі ЗША ў Еўропе ў Хейдэльберге, у машыне суддзі Волфганга Будэнбэргак і г. д.

Ёсць яшчэ адзін прыклад міфатворчасці, які таксама ўвайшоў у школьныя падручнікі. Кажуць, што германская дзяржава разграміла і перамагла гарадскую партызанку, а яе лідэры скончылі жыццё самагубствам. На самой справе левая герыля цягнулася ажно 30 гадоў, у РАФ змянілася пяць пакаленняў, і менавіта апошняе з іх абвесціла з падполля ў красавіку 1998 г. пра роспуск арганізацыі ў сувязі з рэзкімі зменамі сітуацыі ў Еўропе і свеце, ды неабходнасцю аналізу новага становішча і выпрацоўцы новых метадаў барацьбы. Большая частка гэтага апошняга пакалення рафаўцаў дагэтуль невядомая паліцыі па імёнах, а меньшая, вядомая, дагэтуль ад яе паспяхова хаваецца. Не так даўно, ў верасне 1999 г. ў перастэлцы з паліцыяй загінуў сябра РАФ Хорст Людвіг Майер і была параненая рафаўка Андрэа Клумп. І першы і другая працяглы час хаваліся ад паліцыі. Такім чынам, групоўка не была знішчаная, а прыпыніла сваю дзейнасць сама і калі палічыць мэтазгодным, таксама можа яе і аднавіць. Тым больш, што «Рэвалюцыйныя ячэйкі» сваю дзейнасць працягваюць, як і «Клас супроць класа», і «Антыімперыялістычныя ячэйкі супраціву» (AIZ) – прынамсі, так пра гэтыя арганізацыі кажа паліцыя. З'яўляюцца і новыя групы – напрыклад паліцыя абвесціла, што былыя анархісты-аўтанамісты, што перайшлі на платформу «неаўтарытарнага марксізма», ў 90-я стварылі гэтак званую «Барбара Кіслер Камандо».

Што ж да «самазабойства» лідэраў першага пакалення РАФ у

турме, то ў яго ніхто ў Германіі не паверыў. Ульрыху Майнхоф «павесілася» ў сваёй камеры невядома як (столь была ў чатырох метрах ад падлогі) і невядома калі (афіцыйныя паперы кажуць, што гэта было ці то 8, ці то 9 траўня 1976 г. – і гэта пры тым, што камера правяралася кожныя 15 хвілінаў, а двойчы ў суткі ў ёй праводзіўся вобвыск). Паказальна, што клір не прызнаў Ульрыху самазабойцай – яна была пахаваная на царкоўных могілках.

З «самазабойствам» жа ў 1977 г. ў турме Андрэаса Баадэра, Гудрун Энслін, Яна-Карла Распэ і Інгрыд Шуберт улады відавочна перастараліся. Зняволеныя ўтрымоўваліся ў строгай ізаляцыі ў турме «Штамхайм» пры сістэме «мёртвых калідораў». Гэта былі камеры адзіночкі з пераходам ў новую камеру кожныя 2 тыдні. Турма пабудаваная з спецыяльнага бэтону, але сцвярджаецца, што вязні «здолелі выдзеўбці ў мурах тайнікі», дзе захоўвалі зброю, патроны, радыёпрыёмнікі, запас выбуховых рэчываў і нават апарат Морзэ (навошта?!). Ляўшун Баадэр быццам бы забіў сабе ў патыліцу правай рукой. Невядома, адкуль узла кавалак дроту Энслін, і як павесілася пры такой высокай столі.

Нарэшце, Ірмгард Мёллер выжыла пасля «самазабойства» - нягледзячы на чатыры нажавыя раны. Яна паведаміла, як да ёй у камеру ў 4 гадзіны ночы ўварваўся нехта і ўдарыў нажом ў грудзі.

Адвакат РАФ Клаўс Круасон распавёў пра гэтыя і іншыя факты, абвінаваціў улады ў забойстве байцоў РАФ. Супраць яго адразу ж заводзяць крымінальную справу – «дапамаганне тэрарызму». Ён уцякае ў Францыю, там публікуе новыя доказы сваёй абвінавачванняў. Улады ФРГ дамагаюцца ягонай выдачы і асуджаюць за «прыналежнасць да тэрарыстычнай арганізацыі». Калі тэрмін зняволення скончыцца – яго «раскруцяць» на наступны – на гэты раз за «шпіянаж на карысць ГДР».

Генрых Бель – усё ж такі Нобэлеўскі лаўрэат – спрабуе выступіць у друку з абвяржэннем афіцыйнае вэрсіі. Яго адразу пачынаюць раз'юшана цкаваць, абвінавачваюць ягонага сына ў «супрацоўніцтве з тэрарыстамі». Увогуле, усіх хто выказвае сумнеў у афіцыйнай вэрсіі, абвешчаюць «сымпатызантамі». «Сымпатызантаў» цкуюць у СМІ, запалохваюць іх родных, сяброў і саслужыўцаў, выкідаюць з працы. Людзі баяцца вітацца з імі, заўважыўшы знаёмага «сымпатызанта», пераходзяць

на іншы бок улiцы. Да «сымпаты-зантаў» адносяць акрамя Бёля і іншага нобэлеўскага лаурэата – Гюнтэра Граса, а таксама пісьменнікаў Альфрэда Андрэша, Макса фон дер Грюна, Пэтэра Шута, Рольфа Хоххута, Марціна Вальзэра, Вольфдзітрыха Шнуррэ, Зігфрыда Ленца, Ганса-Магнуса Энценбэргера, Пэтэра Вайса, Гюнтэра Вальрафа. Старшыня Саюзу пісьменнікаў ФРГ Бернт Энгельман заявіў, што калі гэтая кампанія не будзе спыненая, пісьменнікі будуць вымушаныя эміграваць. Мас-медыя адмовіліся распаўсюджваць гэтую заяву! Пасля нямецкіх пісьменнікаў да «сымпатызантаў» залічылі швейцарцаў Макса Фрыша і Фрыдрыха Дзюрэнматта. Потым надыйшла чарга кінарэжысэраў Райнэра-Вэрнэра Фасбіндэра, Маргарэт фон Тротта. Рок увогуле быў аб’яўлены «музыкай сымпатызантаў»!

Бундэстаг, дзе кіруе ХДС, патрабуе ад паліцыі улiку ўсіх, хто выкарыстоўвае літары РАФ, а не «афіцыйную назву» – «банда Баадэра-Майнхоф». Пасля таго як за галаву рафаўца аб’явілі прэмію ў памеры 800 тысяч марак, паліцыя толькі ў зямле Паўночны Рэйн-Вестфалія затрымала 80 чалавек. Безумоўна, яны былі абсалютна невінаватыя і былі хутка вызваленыя – але працадаўцы іх ужо звольнілі... Пазьней гэта назавуць «нямецкай восенню».

Царква ў 1977 г. зноў адмовілася прызнаць загінуўшых самазабойцамі – яны таксама былі пахаваныя ў межах могілкаў. Ад епіскапа Вюртэмбергскага западрабавалі тлумачэнняў – але ён спаслаўся на тайну споведзі. Тады ўлады паспрабавалі націснуць на бургамістра Штутгарта, каб ён не дазволіў пахаваць забітых на могілках. Але бургамістр – сын вядомага гітлераўскага фэльдмаршала Ромэля, вядомы сваімі правымі поглядамі, нечакана рэзка сказаў: «У 1944-м, пасля выкрыцця змовы Штаўфэнбэрга, таксама былі ўсе запар самазабойцы – мой бацька, адмірал Канарыс, іншыя... Іх што, таксама выкопаць?». Ягонага бацьку, «ліса пустыні» Эрвіна Ромэля, гітлераўцы прымусілі да самагубства – ім не хацелася судзіць нацыянальнага героя.

Як зрабіцца тэрарыстам

Бульварныя выданні, якія так любяць запалохаць чытача-абывацеля чымнебудзь крывавым і паталагічным, прызвычаліся распавядаць, што ў тэрарысты ідуць розныя псіхі, авантурысты і садысты, няўдачнікі і іншыя

асацыяльныя элементы.

У выпадку заходнегерманскіх гарадскіх партызанаў дакладна вядома, што гэта не так. Да таго, як узяцца за зброю, яны былі прынцыповымі праціўнікамі гвалту, пацыфістамі, мяккімі, добрымі, спагадлівымі людзьмі, якія заўжды імкнуліся дапамагаць іншым людзям.

Гудрун Энслін навучалася на педагога, на канікулах бясплатна працавала ў дзіцячых прытулках. Вільфрэда Бёзэ, які загінуў у аэрапорце Энтэббе, школьныя сябры называлі «пацыфістам»; адзін з лідэраў «Руху другога чэрвеня» Ральф Рэйндэрс з дзяцінства меў рэпутацыю чалавека, які «з дзяцінства ненавідзіў усе формы вайны і насілля»; Ульрыха Майнхоф, якую гадала цётка, вядомы дзіцячы педагог і тэолаг Рэната Рымэк, у юнацтве марыла стаць манахіняй. Брыгітта Кульман, педагог па прафесіі, прысвечала весь вольны час догляду за хворымі. Андрэас Баадэр стварыў прытулак для дзяцей-беспрытульнікаў – адной з падставаў ягонага ўхода ў партызанку стала тое, як сытае бюргерскае грамадства адштурхоўвала ўзгадаваных ім дзяцей, прымушаючы іх альбо красці, альбо ісці на панэль. Група, захапіўшая амбасаду ў Стакгольме, цалкам складалася з былых удзельнікаў «Сацыялістычнага саюзу пацыентаў». Гэтая арганізацыя аказвала дапамогу псіхічна хворым і неўротыкам, крытыкуючы традыцыйную медыцыну як рэпрэсіўную. Таму традыцыйныя псіхіятары Гейдэльбэрга напісалі данос у БНД, дзе абвінавацілі ўдзельнікаў «Сацыялістычнага саюзу пацыентаў» ў прапагандзе сярод хворых антыдзяржаўных ідэяў – асноўнай псіхалогіі, сацыялогіі, дыялектыкі, сэксалогіі, тэалогіі і гісторыі класавай барацьбы. БНД разграміла арганізацыю, арыштавала яе кіраўнікоў – дактароў Вольфганга і Урсулу Грубер, а іх пацыентаў накіравала на прымусовае лячэнне, дзе да іх практыкавалі такія мэтады як электрашок і інсулінатэрапія. Частку хворых абвясцілі безнадзейнымі і запіхнулі ў аддзяленне для буйных, дзе двое пакончылі з сабой, а адзін загінуў, «упаўшы з лесвіцы». Няма нічога дзіўнага, што апынуўшыся на волі, паслядоўнікі Грубэраў улiліся ў шэрагі «Руху другога чэрвеня».

Брыджыт Хогefeld, лідэр перадапошняга, чацьвёртага пакалення РАФ – сказала на суддзе: «спачатку я кідалася ў самыя розныя справы, працавала ў цэнтры сацыяльнае дапамогі, які займаўся пера-

важна турэцкімі падлеткамі, агітавала за стварэнне маладзёвых цэнтраў з самакіраваннем, выступала за школьную самастойнасць, прымала ўдзел ў барацьбе за зніжэнне коштаў на транспарце і супраць вайны ў В’етнаме, супраць катаўскага рэжыма ў Гішпаніі. Але характар маёй дзейнасці змяніўся пасля забойства Хольгера Майнса... У дзяцінстве мне хацелася быць музыкантам, арганістам, але я вырашыла паступіць на юрыдычны факультэт, каб мець магчымасць палепшыць стан палітычных вязняў і прыпыніць далейшыя забойствы».

«Кулі, што трапілі ў Рудзі Дучкэ, разбілі мае мары пра мір і ненасілле» – казала Ульрыха Майнхоф. Рудзі Дучкэ, тэрэтык нямецкіх «новых левых», лідэр буйнейшай ў краіне студэнцкай арганізацыі «Сацыялістычны саюз студэнтаў» (SDS), быў цяжка паранены ў галаву ў красавіку 1968 г. нэанацистам Ёзэфам Бахманам. Дучкэ быў аб’ектам вяр’яцкіх нападаў з боку прэсы, што належала да газэтнага канцэрна Шпрынгера. Гэтая прэса бесперапынна нагадвала пра габрэйскае паходжанне Дучкэ і пісала, што ён «жахлівей за Маркса, разбэшчаней за Фройда». Пасля замаху хірургі цудам выратавалі жыццё Рудзі, але ён застаўся калекам, пакутваў ад няспыннага галаўнога болу, параліча і эпілепсіі. Але нават і інваліда шпрынгераўская прэса працягвала дзіка цкаваць. Ён быў вымушаны эміграваць у Лондан, дзе ў 1979 годзе памёр. Будучы тэрэтык РАФ узарваў бомбу ў будынку канцэрна Шпрынгера менавіта ў адказ на стрэл Бахмана.

Шмат хто з будучых баевікоў пачынаў сваю дзейнасць з маладзёвых антыфашысцкіх арганізацыяў. Спачатку будучыя гарадскія герыльеры спрабавалі дамагацца пакарання фашыстаў і люстрацыі дзеля нацысцкіх катаў. У 50-я і 60-я гады на кіруючых пасадах у палітыцы, бізнэсе, СМІ знаходзіліся скрозь людзі з нацысцкім мінулым, з адміністрацыйным і гаспадарчым досведам, атрыманым пры Гітлеры. У гады «халоднай вайны» у ФРГ не глядзелі на мінулае гэтых людзей – быццам бы «іншых кадраў не было». Наіўныя студэнты хацелі «выкрываць» гэтыя факты. Яны меркавалі, што дастаткова апублікаваць спісы вайсковых злачынцаў – і іх пакараюць. Яны склалі і апублікавалі вялікую колькасць спісаў вайсковых злачынцаў: імёны і прозвішчы, пасады ў трэцім рэйхе, да-

казаныя вайсковыя злачынствы, цяперашнія пасады. Старонка за старонкай, дробным і шчыльным шрыфтам. Тысячы, дзесяткі тысячаў прозвішчаў. Высокапастаўленыя чыноўнікі, буйныя бізнэсоўцы, паважаныя пэнсіянэры. Асобныя спісы – справы, па якіх суды вынеслі абвінаваўчы прысуд, але з сімбалічным пакараннем. Наіўныя студэнты пьталіся: «Чаму? Хіба ж так павінна быць?». Яны верылі ў сілу галоснасці, верылі, што жывуць у дэмакратычнай дзяржаве. А гэтая дзяржава проста ігнаравала іх выкрыцці.

«Дэнацыфікацыя» афіцыйна скончылася ў ФРГ 1 студзеня 1964 г. За гэты перыяд да адказнасці было прыцягнута 12 457 вайсковых злачынцаў, прычым асуджана толькі 6 329. Вайсковыя злачынствы не маюць тэрміну даўніны – і да студзеня 1980 г. нямецкія суды разглядзелі 86 498 справаў вайсковых злачынцаў. Пакаранне ў выглядзе турэмнага зняволення было вынесена 6 446 чалавекам. Але турэмнае зняволенне – справа няпэўная. Камандант славутага Дахаў Міхаэль Ліпхэрт атрымаў толькі паўтары гады турмы. Генэрал СС Зэп Дзітрых, вядомы садыст і забойца, які асабіста застрэліў Эрнста Рэма, атрымаў таксама 18 месяцаў! Групэнфюрэр СС Карл Обэрг і ягоны паплечнік Гельмут Кнохэн, якія кіравалі фашыстоўскай тэрорам у Францыі, атрымалі ад французскага суда смяротны прысуд, але былі выдадзеныя нямецкаму боку – і адразу вызваленыя. Ёхан Крэмер, лекар-кат з Асвенцыма быў асуджаны палякамі да смяротнага пакарання, але ўлады ФРГ таксама дамагліся ягонай экстрадыцыі і вызвалілі з-пад варты. «Кат Даніі» Вэрнэр Бэст, асабіста вінаваты ў забойстве не меней за 8 тысяч чалавек, увогуле не быў прыцягнуты да адказнасці і спакойна жыве, займае высокапастаўленую пасаду юрыста ў канцэрне Стывэнса. Суд над ім бесперапынна адкладаўся з падставы «слабога здароўя», з якім ён дажыў да 1983 г., калі справа супраць яго была канчаткова спыненая «з-за старога ўзросту». Нацысцкія суддзі, якія выносілі смяротныя прысуды антыфашыстам і дзесяткамі накіроўвалі людзей на выбеніцу за «панікёрскі настрой» ў апошнія месяцы вайны, не атрымалі аніякага пакарання – ніхто з іх.

Напачатку 70-х гг. нямецкія левыя сабралі доказы віны 364 тысяч вайсковых злачынцаў. Па іх падліках, 85% чыноўнікаў МЗС Германіі

былі павінныя сядзець не ў сваіх кабінах, а за кратамі. З 1200 катаў Баб'ега Яра, чья віна была дакументаваная, перад судом прадсталі толькі 12. Аднаго з іх павесілі яшчэ акупацыйныя улады, а яшчэ 11 судзілі ў ФРГ ў 1967 г. – усе атрымалі сымбалічныя пакаранні.

З пункту гледжання студэнтаў-антыфашыстаў, ў ФРГ адбывалася не «дэнацыфікацыя», а «рэнацыфікацыя». У 1955 г. парламенцкая камісія на чале з Ойгенам Горстэнмаерам, старшынёй Бундэстага і асабістым сябрам вядомага Отта Скарцэні, прыняла рашэнне, якое адчыняла доступ да службы ў бундэсверы ўсім былым камандзірам СС да чыну оберштурмбанфюрэра, прычым за імі захоўваўся адпаведны чын. Быў прыняты закон аб зменах у артыкул 131 канстытуцыі ФРГ, згодна з якім усе былыя ваенныя чыноўнікі і прафесійныя вайскоўцы павінны былі быць адноўленыя ў сваім былым стане, а калі гэтае немагчыма – дзяржава павінна была выплочваць ім пэнсіі. У 1961 г. гэты закон быў распаўсюджаны і на сябраў СС – арганізацыі, афіцыйна абвешчанай злачыннай на Нюрнбэргскім працэсе. Прамыслоўцы, чый удзел у злачынствах супраць чалавецтва быў даказаны, квітнелі – пачынаючы з канцэрна Фліка і скачваючы фірмай Дэгусса, якая пры нацызме займалася перапрацоўкай у сліткі залатых каронак закатаваных вязняў канцлагероў. Вайсковыя злачынцы дасягнулі міністэрскіх пасадаў – Тэадор Обэрлендэр, кіраўнік спецбатальёна «Нахцігаль», які праславіўся забойствам мірных жыхароў на Украіне, і нават паста фэдэральнага канцлера – Георг Кізінгер, які пры Гітлерах прапрацоўваў дактрыну антысемітскай прапаганды.

Няма нічога дзіўнага, што пры такіх умовах частка моладзі прыйшла да высновы, што яна жыве ў фашыстоўскай дзяржаве, проста фашызм гэты латэнтны, дрэмотны. А калі гэта фашызм – з ім патрэбна змагацца як з фашызмам, са зброяй у руках. Адным з актыўных прапагандыстаў гэтага погляду быў Хорс Малер. Ён так і пісаў: «Мы павінны выманіць фашызм на паверхню». Іншым быў Міхаэль «Боммі» Баўман, будучы знакаміты баявік, які парваў з РАФ адразу як яму падалося, што яе праарабская пазыцыя можа перарасці ў антысемітызм.

Нават абранне ахвяры для самай вядомай акцыі РАФ – выкрадання і (пасля забойства ў турме лідэраў РАФ) пакарання смерцю

прэзідэнта Аб'яднання германскіх прамыслоўцаў Ганса-Марціна Шлээра ажыццяўлялася з улікам асобы апошняга. Шлээр нарадзіўся ў 1915 г. ў сям'і старшыні зямельнага суда. У 1931 г. ён уступіў у Гітлерюгенд, а хутка – ў НСДАП. У партыі Шлээра заўважылі, ён быў рэкамендаваны ў СС (асабісты нумар 227014). Вывучаючы права ў Гэйдэльбергу, Шлээр кіраваў унівэрсітэцкай нацыянал-сацыялістычнай арганізацыяй. У 1937 г. ён напісаў данос на рэктара унівэрсітэта, пасля якога доктар Мэц трапіў у канцлагер. У 1939 г. Шлээр стаў інспектарам Інсбрукскага унівэрсітэта ў Аўстрыі, дзе правёў «чыстку». Наступным быў Пражскі унівэрсітэт. У 1941 г. ён заняў пасаду загадчыка канцэлярыі прэзідыюма Цэнтральнага саюзу прамыслоўцаў пратэктарата Багемія і Маравія, дзе займаўся арганізацыяй драпежніцкага вывазу ў Германію нацыянальных багаццяў Чэхіі, выкарыстаннем працы палітвязняў і ваеннапалонных у ваенным будаўніцтве, пасля чаго гэтых людзей «утылізавалі» – гэта значыць знішчалі. У Чэхаславацыі пасля вайны яго прыгаворваюць да смерці і патрабуюць ад ФРГ ягонай выдачы. Але ў выдачы было адмоўлена: Шлээр «занадта каштоўны кадр» для нямецкай народнай гаспадаркі. «Каштоўны кадр» робіцца выбітнай фігурай ў ХДС, сябрам кансультацыйных радаў некалькіх карпарацыяў, сябрам праўлення «Даймлер-Бэнц» і, нарэшце – старшынёй Фэдэральнага саюза нямецкіх наймальнікаў і Фэдэральнага аб'яднання германскіх прамыслоўцаў. Калі Шлээра РАФ абрала ахвярай з некалькіх кандыдатураў, зыходзілі з таго, што «гэтага дакладна не шкада».

Шмат хто з будучых партызанаў пачынаў з удзелу ў антываенным і антыядэрным руху, а потым у руху супраць В'етнамскай вайны. Але іх з самага пачатку цкавалі як «савецкіх агентаў», іх адсочвалі і цалкам афіцыйна ставілі на ўлік як «падрыўны элемент». Сябра РАФ Вольфганг Бээр, які загінуў у 1980 г. ў аўтакатастрофе, казаў так: «Калі з табой «размаўляюць» у БВФ (Упраўленне па ахове канстытуцыйнага ладу – па-сутнасці, палітычная паліцыя) таму, што ты выступаеш супраць ядзерных выпрабаванняў, калі табе бесперапынна абражаюць былыя фашысты і называюць «камуністам», калі твой пастар шэптам тлумачыць табе: «Я табе гэтага не казаў, але, ведаеш, так адбываецца»

таму, што камуністы таксама супраць ядзернай бомбы», - пачынаеш думаць: чаму б на самой справе не стаць камуністам, раз цябе і так ім лічаць». Далей ўсё зусім нескладана: калі пратэстанскага пацыфіста лічылі «адхіленнем», але яшчэ не ворагам, то камуніст разглядаўся грамадствам Заходняй Германіі як вораг абсалютны. З ворагам змагаліся: кампартыя была забароненая ў 1956-м, а створаная ў 1968-м мікраскапічная легальная ГКП мела праграму, з якой былі старанна выкрэсленыя ўсе небяспечныя словы – «рэвалюцыя», «дыктатура пралетарыята» і г. д. А калі хтосці вырашыў стаць «ворагам грамадства» - камуністам – то да ўзброенай барацьбы яму застаецца адзін крок. Так заходнегерманскае грамадства само стварала сабе ворагаў.

Сведчыць Брыджыт Хогефельд, таксама удзельніца антываенных дэманстрацыяў: «У лепшым выпадку мінакі нам крычалі: «Калі не падабаецца тут – убірайся ў ГДР!». У горшым, а такіх было шмат, крычалі: «Пры Гітлеры мы бы вас шуценька адправілі бы ў крэматорый!» Фашызм быў жывы, не заўважаць гэта было немагчыма: былія нацысцкія бонзы – зноў займаюць паважанае месца ў дзяржаўным ды грамадскім жыцці; кампартыя зноў пад забаронай; зноў (ужо ў 50-я гады) пачаліся крываваыя разгоны дэманстрацыяў; надзвычайныя законы. Потым – забойства Бэнна Анэзорга. Рэчаіснасць казала нам пра існаванне «інстытуцыялізаванага» фашызма з моцным апаратам падаўлення супраціву.»

Такім чынам, і антыфашысты, і пацыфісты прыйшлі да высновы, што ў ФРГ існуе скрыты фашызм. Памянёны Бэнна Аэзорг стаў для пратэстуючай моладзі знакавай постацю. 23-гадовы студэнт – тэолаг з Ганноверу, ён быў наўмысна застрэлены паліцэйскім стрэлам у спіну пры разгоне дэманстрацыі пратэсту супраць візіту ў ФРГ іранскага шаха. Гэта адбылося 2 чэрвеня 1967 г. ў Заходнем Берліне. Берлінскі «Рух другога чэрвеня» быў названы так менавіта ў памяць пра Анэзорга.

Анэзорг трапіў на дэманстрацыю выпадкова. Да яна і не была левацай – большасць удзельнікаў складалі маладыя сацыял-дэмакраты. Проста перад візітам шаха ў прэсе з'явілася інфармацыя пра пытку, якія выкарыстоўваюцца ў турмах шахскае тайнае паліцыі САВАК. Там не проста кагосці пыталі, там

пыталі ўвогуле ўсіх – такога, каб кагосці не пыталі, не было. І пыталі «па-ўсходнему»: не толькі збіццё іктрашок, але і смажанне жывога чалавека на вогнішчы. Дэманстранты разглядалі шахскі рэжым як фашыстоўскі, а дапамогу шаху – як дапамогу фашызму. Так меркаваў і Анэзорг, далучыўшыся да дэманстрацыі. Пасля яго застаўся цяжарная жонка.

Анэзорг стаў сымбалам не толькі з-за сваёй фотагенічнай, як у Хрыста, знешнасці, а таму што ён не быў леваком, не быў палітычным актывістам і ворагам Сістэмы. Ён быў усяго толькі адным з пакалення, адным з маладых. Гэтага было дастаткова, каб яго збіць. Менавіта так сказала Гудрун Энспін, да таго вядомая сваім пацыфізмам, на стыхійным мітынгу памяці Бэнна, які сабраўся на Курфюстэндамм у ноч на трэцяе чэрвеня: «Гэта фашысцкая дзяржава, гатовая збіць нас усіх. Гэта пакаленне, якое стварыла Асвенцым, з ім няма сэнсу дыскутаваць!» Гудрун сказала тое, што думалі шмат хто з мітынгантаў. Яе словы потым цытаваліся шмат разоў.

Яшчэ лягчэй было прайсці шлях да тэрарызму пазнейшым генэрацыям РАФ, якія пачыналі ў «Камітэтах супраць пытак», цяпелі ад пераследу, і ў выніку былі вымушаныя самі сыходзіць у падполле.

Так, слова «пытка» тут не было перабольшаннем. Для палонных партызанаў вынайшлі адмысловы рэжым утрымання, гэтак званую сістэму «мёртвых калідораў». Кожнага зняволенага трымалі ў адыночных гукаізаляваных камэрах, пафарбаваных ў белы колер, пазбаўленых усіх «непатрэбных» рэчаў. Натуральна, святло не выключалі і ноччу. На кожным паверсе быў толькі адзін вязень – на шмат камэраў навокал не было нікога. Турэмшчыкі сачылі за тым, каб не было суседзяў знізу і зверху. Часам рэжым рабілі яшчэ больш жорсткім: забаранялі сустрэчы з адвакатамі і газэты. У выніку вязні хварэлі на востры сэнсарны голад, у іх пачыналіся паталагічныя змены ў псіхіцы. Так малое ўздзеянне сістэмы «мёртвых калідораў» Ульрыха Майнхоф: «Такое шражанне, што памяшканне рухаецца. Прачнешся, расплючыш вочы – і адчуваеш, як сцены едуць... З гэтым адчуваннем нельга бароцца. Ты заўжды дрыжыш, невядома ад чаго, ад спякоты ці ад холада. Каб нешта сказаць, прыходзіцца напружвацца і крычаць. Усё роўна атры-

моўваецца нейкі шэпат. Ты глохнеш. Усё бачна як праз цёмнае шкло. Галаўны боль, ташната. Калі пішаш ліст, забываеш, што было напісанае ў папяярэднім радку. Надыходзіць агрэсіўнасць, для якой няма выйсця... Нават калі прыходзіць адвакат – ты не можаш нічога сказаць. Праз паўгадзіныпасля сустрэчы з адвакатам ты ўжо не памятаеш, было гэта сёння, ці ўчора.»

У студзені 1973 г. зняволеныя партызаны распачалі сухую галадоўку пратэста, патрабуючы адмены сістэмы «мёртвых калідораў» для Ульрыхі Майнхоф і Астрыд Проль, чыё здароўе было асабліва падарванае. Улады адступілі – Майнхоф перавялі ў звычайную адзіночку, а Проль суд прызнаў недзеяздольнай і вызваліў. Спіс захворванняў, якія развіліся ў Проль ў «мёртвых калідорах» заняў дзве старонкі! Яна страціла 80% слуха, 60% зроку, 40% масы цела, хварэла на гіпэртанію, сардэчную арытмію, страўнік, вестыбулярны апарат, суставы, скуру, афазію, абазію, анарэксію, амэнаррэю. Але аднавіўшы здароўе, яна зноў ушла ў падполле.

Кіраўнік «Хольгер Майнс Камандо» Зігфрыд Каўснэр быў цяжка паранены ў Стакгольме пры штурме захопленай амбасады спэцатрадамі паліцыі. Швэдскія ўрачы выступілі з заявай пра яго нетранспартабельнасць і знялі з сабе адказнасць за ягонае жыццё, калі яго павязуць ў ФРГ. Але яго ўвозыць, прычым памяшчаюць не ў шпіталь, а ў турму «Штамхайм». Ён памірае. Праз месяц на суддзе над сябрамі РАФ Баадэр зачытаў заяву, дзе зняволеныя просяць правесці медыцынскі агляд шасцёх з вязняў, якія знаходзяцца ў асабліва цяжкім стане. Баадэра перабяваюць 17 разоў. Хадайніцтва адкланяюць. Падсудныя пратэстуюць і іх выдаляюць з залы суда. Абаронцы пратэстуюць – іх таксама выдаляюць, палічыўшы, што дастаткова і аднаго адваката. Пасля 85-га пратэсту і гэты апошні пакідае залу паседжанняў. Суд працягваецца фактычна ў закрытым рэжыме, і тут памірае Кацярына Хаммершміт – адна з тых шасці вязняў. Астатніх пяцёх цяжкахворых вызваляць толькі дзякуючы «Руху другога чэрвеня» – менавіта на іх будзе абмяняны выкрадзены Пэтэр Лорэнц.

У студзені 1977 г. пры арышце быў цяжка паранены ў галаву Гюнтэр Фрыдрых Зонэнбэрг. Выжывае ён цудам. Улады адмаўляюцца яго лячыць і кідаюць у адзі-

ночку «мёртвых калідораў». У ізаляцыі паўпаралізаванаму Зонэнбэргу даводзіцца самому навучацца занава размаўляць, рухацца, хадзіць, апранацца, чытаць, пісаць. Нават турэмныя ўрачы патрабуюць перавесці яго з адзіночкі, бо навучыцца размаўляць у адсутнасці іншых – немагчыма. Іншыя вязні аб'яўляюць галадоўку. У рэшце рэшт, турэмшчыкі пагаджаюцца паставіць у камэры тэлевізар.

Зонэнбэр меў фантастычную сілу волі. Яго хацелі ператварыць ў расліну – ён жа навучыўся рухацца, пісаць, размаўляць. Потым ён падаў хадаініцтва пра датэрміновае вызваленне па стану здароўя. Але суд адмовіў: «Ты зараз можаш размаўляць – ты ў нармальным стане і вытрымаеш зняволенне і надалей.»

Сябры РАФ Бэрнту Рэрнэру ў 1992 годзе адмовілі ў лясенні падчас сур'ёзнага захворвання. Алі Янсана адыволіся перавесці ў турэмны шпіталь, калі ён паміраў ад астмы. У 1981 годзе ўсе вязні-сябры РАФ аб'весцілі галадоўку, патрабуючы перавода з «мёртвых калідораў» ў звычайныя камэры. Улады маўчалі. Толькі калі некаторыя галадоўцы памёрлі, астатнія здагадаліся, што ўлады чакаюць, пакуль рафаўцы перамруць адзін за адным – і спынілі галадоўку.

Нарэшце, былі такія, хто перайшоў у падполле ў выніку «растрэльных аблаваў». Так называлі апэрацыі паліцыі па «барацьбе з тэрарыстамі». Меньш за ўсё ад іх пацярпелі самі тэрарысты. Баевікоў РАФ, што загінулі падчас «растрэльных аблаваў», можна пералічыць па пальцах адной рукі. А ведзь толькі ў 1971-1978 гг. падчас гэтых апэрацыяў загінула больш за 140 чалавек – мірных жыхароў, чамусці не спадбаўшыхся паліцыі. Адзін з растаняных «недастаткова хутка падняў рукі дагары», іншыя «падазрона аглядваліся па-баках», «падазрона трымаў рукі ў кішэнях», ці простама «выглядаў падазрона». Раз за разам суды апраўдвалі паліцэйскіх-забойцаў.

Вось прыклад: «Мы ішлі міма «Каўфхофа» (буйны супермаркет у цэнтры Кельна) – мы наперадзе, а Клаўс ззаду. Ён трымаўся за шчоку, бо пакутваў ад зубнога болю. Раптам мы пачулі стрэлы. Азірнуліся – Клаўс ляжаў на зямлі весь у крыві. Да нас падбязалі паліцэйскія. Мы закрычалі: «Што вы робіце, ён не вінаваты!». Паліцэйскі закрычаў у адказ: «Ён тэрарыст! Ён закрываў твар рукмі!». Клаўс вык-

рыкнуў: «Ну які я тэрарыст, паглядзіце на мяне...». «Мне здаецца, ты тыповы тэрарыст», – паліцэйскі ўлыбнуўся і высталіў у Клаўса яшчэ раз.

Сябры і сваякі Клаўса пяць год хадзілі па судах, дамагаючыся справядлівасці. Замест яе яны былі абвінавачаныя ў «сымпатызанстве», атрымалі слежку, обшукі, звальненне з працы, інфаркты. Праз пяць год некаторыя смірыліся, а некаторыя раптам... зніклі. Улады адразу зразумелі, што да чаго, і адразу забяспечылі дадатковую ахову ўсім, хто быў датычны да справы – паліцэйскім-забойцам і суддзям, што іх апраўдалі. Дадатковая ахова не ўсім дапамагла – 10 кастрычніка 1986 г. быў забіты дырэктар дэпартаменту паліцыі Гэральд фон Браўнмэтль...

Чаго яны дамагаліся

Існуе думка, што гарадскія партызаны хацелі з дапамогай тэрарыстычных актаў зрабіць у ФРГ рэвалюцыю. Гэта лухта – яны не былі такімі ідыётамі, каб меркаваць, што забойства некалькіх некалькіх выбітных палітыкаў альбо прамыслоўцаў, узрывы будынкаў судоў і казармаў прывядзе да рэвалюцыі.

У нямецкіх партызанаў была іншая мэта – яны хацелі распачаць «другі фронт» антыімперыялістычнай барацьбы ў капіталістычных мэтраполіях – у падтрымку барацьбы ў «трэцм свеце» (В'етнам, Лаос, Камбоджа, Ангола, Мазамбік, Калумбія, Балівія, Заходняя Сахара, Нікарагуа і г. д.). Іх думка была такая: «Краіны «рэальнага сацыялізма» справе барацьбы з міравым імперыялізмам здрадзілі, а краіны Азіі, Афрыцы, Латынскай Амерыцы самі з такім моцным ворагам не справяцца. Значыцца, трэба адчыніць «другі фронт» у мэтраполіях, арганізоўваць тут партызанскі рух» Але каб такі рух распачаўся, трэба паказаць людзям таталітарны, антыгуманны характар капіталізма, у выпадку ФРГ – паказаць «фашыстоўскую сутнасць германскай дзяржавы».

Гэтую задачу, выманіць фашызм на паверхню, байцы РАФ выканалі бліскуча – цаной уласнага жыцця. У адказ на дзеянні РАФ заходнегерманскія ўлады перайшлі да тактыкі масавых рэпрэсіяў, да калектыўнай адказнасці, што з'яўляецца прынцыпам фашызма.

Дзесяткі тысячаў людзей былі затрыманыя па падазрэнню ў «судавязі» падчас «надзвычайных мераў

па барацьбе з тэрарызмам». У затрыманых, перш чым адпусціць, адбіралі адбіткі палцаў, пробы валос і крыві, рабілі паліцэйскія фатаздымкі і заводзілі дасье. Потым гэтыя людзі звальняліся з працы – ні за што, проста таму, што яны былі затрыманыя. «Растрэльныя аблавы» не былі паліцэйскай істэрыяй, як кажуць зараз, яны былі санкцыянаваная зверху. Дзяржава проста не магла весці сабе інакш, бо дзяржава – гэта апарат, апарат – гэта людзі, а людзі былі тыя самыя, што і пры Гітлеры.

Гэта быў канфлікт пакаленняў. Лідэр «Руху другога чэрвеня» Фрыц Тойфэль на пытанне суда «Хто ваш бацька?» адказаў: «Зразумела, фашыст. Як і ўсе з вашага пакалення».

Усе стала зусім зразумела, калі ў ФРГ быў уведзены «бэруфсфэрботэн» – забарона на прафэсію. Фашыст мог быць школьным настаўнікам, левы – не мог. Усіх, каму не падабаўся рэжым, называлі «сымпатызантамі» і травілі дакладна так, як ў III Рэйхе цкавалі габрэяў.

Колькасць тых, хто пагаджаўся з РАФ і лічыў гэтую дзяржаву фашыстоўскай хутка павялічвалася. Самы вядомы журналіст ФРГ Гюнтэр Вальраф даказаў гэта сваімі рэпартажамі. Тое самае пісаў Бель у сваіх раманах: у «Жанчынах на фоне ракі» ён намаляваў дачку банкіра, якая далучаецца да сандыністаў, заявіўшы: «Лепей загінуць у Нікарагуа, чым жыць тут».

У снежні 1978 г. шіяттысячная дэманстрацыя школьнікаў у Берліне скандзіравала: «Вы – фашысты! РАФ – права! Вы – фашысты! РАФ – права!».

У кастрычніку 1978-га у Баварыі ўступіў у дзеянне закон «пра задачы паліцыі», які дазволіў прыцэльную страляніну па дэманстрантах, нават дзецях, калі паліцыя паліча іхнія дзеянні антыканстытуцыйнымі. Аўтарам праекта закона быў міністар унутраных справаў Зайдль. Пра тое, што Зайдль – фашыст і ваенны злачынца, напісаў часопіс «Дэмакратычная інфармацыйная служба». На наступны дзень пасля публікацыі, у адпаведнасці з новым законам, на рэдакцыю часопіса адбыўся напад. Дваццаць паліцэйскіх з аўтаматамі без ордэра і санкцыі пракурора выламалі дзверы, паламалі мэблю, учанілі ператрус і канфіскавалі ўсе матэрыялы, што датычыліся Зайдля. Выдавец часопіса вырашыў эміграваць. У гэты жа час мюнхенскія настаўнікі збіраліся пра-

весці акцыю ў абарону настаўніка Герхарда Біттэрвольфа, якога выгналі з працы за выкладанне вучням тэкста Хэльсінскіх пагадненняў. Але даведаўшыся пра напад на рэдакцыю, кіраўнік акцыі Хайдрун Міллер вырашыла яе адмяніць. Яна казала: «Я ведаю, я памятаю, як гэта было пры Гітлеры. Вы не памятаеце, а я памятаю, гэта ўсё вельмі сур'ёзна. Нас усіх перастраляюць!». Больш маладыя настаўнікі спрабавалі сказаць, што зараз не час Гітлера. Фраў Міллер закрычала: «Вы дурні! Вашыя звар'яцелыя тэарысты разумнейшыя за вас! У Германіі няма розніцы паміж фашызмам і дэмакратыяй!»

РАФ свядома абвастрала сітуацыю. Яна лічыла непрыёмальнай тактыку «старых левых», у прыватнасці, камуністаў. Як Маркузэ, рафаўцы лічылі рабочы клас «інтэграваным ў сістэму» і згубіўшы рэвалюцыйную патэнцыю. Рэвалюцыйная ініцыятыва перайшла да «трэцяга свету», перад якім рафаўцы адчувалі віну.

Менавіта пачуццё спачування праяўлялася ў сяброў РАФ найбольш яркава. Сядзець склаўшы рукі і ведаць, што ў Калумбіі і В'етнаме пад бомбамі і напалмам гінуць сотні тысячаў чалавек – яны не маглі. Яны ведалі, што канцэрны ФРГ атрымоўваюць шалёны прыбытак ад эксплуатацыі краінаў «трэцяга свету», што на натаўскіх базах ў ФРГ рыхтуюцца каманды для антыпартызанскіх дзеянняў у Латынскай Амерыцы і В'етнаме, што на нямецкіх заводах робяць бомбы, што потым кідаюць на мірныя вёскі ў джунглях, што ў ФРГ размешчаны кампутары, што кіруюць бамбаваннямі ў В'етнаме. Праз стадыю мірных дэманстрацыяў пратэста рафаўцы прайшлі – і расчараваліся ў іх.

Урад не рэагаваў на пратэс-

ты. Дакладней, рэагаваў дубінкамі і судамі над дэманстрантамі. Ульрых Майнхоф: «Ну канешне, паліванне жанчын і дзяцей напалмам, знішчэнне рысавых палёў, што азначае галодную смерць для міліёнаў, разбурэнне школаў і электростанцыяў, тэрор і пыткі з боку сілаў спецпрызначэння, падаўленне свабоды волевыяўлення, забарона газэтаў, цкаванне буддыстаў у Паўнёвым В'етнаме – гэта не злачыніства. Злачыніства – пратэст супраць гэтага».

«Мы запалілі вогнішча ў гонар В'етнама!» – заявілі на суддзе Андрэас Баадэр, Гудрун Энслі, Торвальд Проль. Калі пазней «Боммі» Баўмана спыталі, што прывяло яго да герылы, ён адказаў: «Масавыя забойствы ў В'етнаме, забойства Чэ Гевары ў Балівіі, забойства Анэзорга. Выбара не было – толькі помагаць». РАФ прыгадала заклік Чэ стварыць «тры, чатыры В'етнама» і вырашыла, што «без узброенай барацьбы пралетарскі інтэрнацыяналізм – нуль». РАФ хацела адчыніць другі фронт, перанесці герылю ўэтраполію – але ў іх нічога не атрымалася. Чаму?

Сёння можна упэўнена адказаць. РАФ памылялася, калі разлічвала, што людзі не пагадзяцца жыць у злачыннай дзяржаве і будуюць змагацца супраць фашызма, што немцы не захочуць другі раз загнаць сабе ў рабства. Але, калі немцы, на якіх разлічвала РАФ, зразумелі, што ў краіне існуе фашызм, проста ён латэнтны – яны спалохаліся. Латэнтна фашыстоўскім была не толькі дзяржава, але ўсё грамадства. Пра гэта з распаччу кажа ў 1994 г. на сваім працэсе Брыджыт Хагфельд. Нават тыя, хто называў сабе «левымі», не далучаліся да Супраціву.

У асноўным яны баяліся ценю фашызма – і адступалі, праклінаю-

чы рафаўцаў за тое, што тыя правакуюць дзяржаву на падаўленне дэмакратыі. У некаторых левакоў страх і сумленне апынуліся ў канфлікце. Муж Гудрун Энслі, вядомы левы выдавец і літаратар Бэрнард Вэспэр, напісаў пра гэта кнігу «Падарожжа». Там ён піша пра тое, як ён ненавідзіць заходнегерманскае грамадства сытых абывацеляў, дабрабыт якіх грунтуецца на голадзе і жабрацтве «трэцяга свету», як ён ненавідзіць духоўны ўзровень гэтага грамадства, арыентаванага на спажыванне. Ён ненавідзіць грамадства стандартызацыі і дробнага класавага прыгнёту на заводах ФРГ, дзе «не толькі ліцаць, колькі хвілінаў ты правёў у прыбіральных, але і колькі кавалкаў паперы ты пры гэтым выкарыстаў!» Ён ненавідзіць грамадства даносаў, дзе агентамі БНД (як пры Гітлеры – гестапа) былі інфільтраваныя ўсе слаі (тут ён ведаў, што піша – менавіта так арыштавалі яго жонку, пасля даносу актывіста SDS). Вэспэр шмат піша пра сваё стаўленне да бацькі. Тата ў яго сапраўды быў незвычайны – Віллі Вэспэр, у 20-я – вядомы паэт-камуніст, пазней – афіцыйны партыйны паэт НСДАП. Бэрнард Вэспэр разумее, што іншага шляху, акрамя герылы, няма. Але – баяўся. Так ён і разрываўся на часткі, пакуль у 1974 г. не скончыў жыццё самагаўствам...

Высветлілася, што паказаць прыхаваны фашызм, «вызваць агонь на сабе» – лягчэй, чым падняць на барацьбу людзей, якія не хочуць і баяцца такой барацьбы. Але абвінавачваць рафаўцаў у тым, што яны памыляліся – недарэчна. Нельга было высветліць сапраўдны характар нямецкага грамадства, не паставіўшы над ім жорсткі эксперымент.

Як вядома, адмоўны вынік – таксама вынік.